

Schriftlezing: Lucas 19:45-48; 20:41 – 21:6; 21:37,38

Tekst: Lucas 21:1-4

Baflo:

Ps. 123:1,2

Ps. 15:1,4

Ps. 50:1,4,6,7

Lb. 473:1,3,4,5,10

Lb. 21:1,2,5

Kantens:

Ps. 123:1,2

Ps. 50:1,4,6,7

Lb. 473:1,3,4,5,10

Gez. 179b

Lb. 21:1,2,5

Gehouden te: Baflo, 25-03-12 (9.30 u.)
 Kantens, 25-03-12 (14.30 u.)

Thema: Het oordeel van de twee muntjes

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jongens en meisjes,

1. Liefelijk tafereel?

Beschrijft Lucas hier een liefelijk tafereel: Jezus die met genoegen en bewogenheid ziet dat een arme weduwe haar laatste muntjes in de offerkist gooit?

De typering 'liefelijk' kwam ik tegen in een oudere bijbelverklaring bij dit hoofdstuk.

Aldus: "*..... deze liefelijke geschiedenis van het penninkje van de weduwe ..., die tegenover de vroeger berispte schijnheilige hebzucht, die de huizen van de weduwen opeet, een oprecht vrome ziel stelt, die in de drang van haar geloof al haar leeftocht aan God ten offer brengt.*"

Gaat het hier om een weliswaar kleine, maar toch heel positieve gebeurtenis of ontmoeting van Jezus ergens in het tempelcomplex in Jeruzalem?

Als het inderdaad om een liefelijk tafereel gaat, is de toepassing naar de lezers en de luisteraars ook snel gemaakt. Als volgt bij voorbeeld:

Deze arme weduwe geeft alles wat zij heeft. En ze geeft in geloof met haar hart, in tegenstelling tot de rijken. Dat moeten wij ook maar doen. Jezus waardeert dat en houdt dat als les aan zijn leerlingen voor: Je mag alles geven aan God. Daarbij is niet belangrijk hoeveel je geeft, maar de intentie waarmee je geeft. Die weduwe is daarvan een mooi voorbeeld. Doe als zij. En wees blij als zij.

Echt? Zal ze blij en dankbaar geweest zijn? Ik weet het niet. Lucas vertelt het niet. Maar ze had nu niks meer om van te leven.

Ik lees hier ook niet dat Jezus naar haar toe gaat, haar bemoedigt en haar prijst om haar gelovig geefgedrag, ondanks haar tekort.

Oei, is dit dan wel de boodschap van de tekst? Of is hier iets anders aan de hand?

Wat ik als toepassing kort door de bocht gaf, is wel waar. Het is een duidelijke boodschap uit de Bijbel, uit het evangelie. Ongetwijfeld. Maar ook bij dit gedeelte? Een liefelijk tafereel? Volgens mij is het heel schrijnend, wat Jezus hier ziet en waar hij zijn leerlingen op wijst.

Boodschap en toepassing gaan in een heel andere richting. Het thema dat ik koos voor de preek wijst daar al op. Ik zette boven de preek:

Het oordeel van de twee muntjes

Iets breder geformuleerd:

'Twee muntjes van een arme weduwe maken de hele tempelschat waardeloos!' Zegt Jezus, de Heer van Gods huis.

2. In de tempel

Laten we even kijken waar Jezus is in dit korte verhaal. In de tempel in Jeruzalem. Lucas heeft in zijn boek uitvoerig verslag gedaan van Jezus' doelbewuste reis naar Jeruzalem. Ik heb daar in enkele preken en ook in de meditatie in het kerkblad aandacht voor gevraagd.

Na het reisverslag geeft Lucas' boek een tempelsectie, een boekdeel dat zich in en rond de tempel afspeelt. We hebben van die sectie het begin, het middendeel en het slot gelezen.

Jezus is dus in Jeruzalem aangekomen. Hij heeft zijn reisdoel bereikt. Een intocht in Jeruzalem met zeer gemengde gevoelens was het. Jezus gaat dan niet naar een hotel of een herberg om een aantal overnachtingen te regelen.

Nee, hij gaat rechtstreeks naar de tempel. Daar wil hij zijn. Maar wat is het daar een commercieel zootje. In heilige verontwaardiging begint hij een schoonmaakactie. Hij begint de handelaars weg te jagen. Men heeft van het huis van God een rovershol gemaakt. Het draait er alleen maar om handel en geld verdienen. En dan ook nog op een oneerlijke manier. Een rovershol, waar bovendien moordlust huist. Men wil Jezus uit de weg ruimen.

Ondanks dat is Jezus alle dagen van zijn laatste week overdag in de tempel om onderricht te geven en het goede nieuws van God te verkondigen. Daar in de tempel vinden ook de heftige discussies plaats tussen de schriftgeleerden en rabbi Jezus. En wat hebben die discussies een vijandige sfeer, van de kant van de Joodse leiders dan.

Het speelt zich allemaal af in en rond het tempelcomplex. En voor een deel gaan Jezus' onderricht en de discussies ook over de tempel en heel het gebeuren daar. De tempel is de setting waarin Jezus zijn woorden laat klinken, de achtergrond ook van de kleine gebeurtenis van onze tekst.

Dat moeten we in de gaten houden, want dat is wezenlijk voor wat Jezus hier ziet en wat hij hier zegt.

3. Bij de schatkamer

We zoomen nog wat verder in op de locatie, waar Jezus zit en zijn onderwijs aan de leerlingen en de menigte geeft. Jezus zit tegenover de schatkamer van de tempel. Een van de schatkamers, moeten we zeggen.

Volgens de gegevens waren er meerdere. Ik kwam in een bijbelvertaling het aantal van dertien tegen. Dertien schatkamers met offerblokken. In die schatkamers lagen enorme kapitalen aan goud en zilver. Allemaal bestemd voor de tempel en de instandhouding van de eredienst.

Dagobert Duck zou zich er niet voor schamen om in deze berg gouden en zilveren munten te duiken en er lekker in te gaan zwemmen.....

Jezus zit tegenover een van die schatkamers. Welke, weten we niet. Maar bij deze is kennelijk ruimte voor een grote groep mensen om te zitten en te luisteren naar het

onderwijs van Jezus. Hij ligt kennelijk ook aan de looproute van de mensen. Hier lopen ze langs de tempel binnen. En hier kunnen ze hun donaties naar binnen gooien op de grote hoop.

Het lijkt erop dat Jezus deze locatie bewust heeft gekozen.

Een fragment uit zijn woorden aan het adres van de leerlingen hebben we gelezen. Intussen luistert een menigte mensen mee. Het is een ernstige waarschuwing tegen het gedrag van de schriftgeleerden en hun vrome show.

"Pas op voor de schriftgeleerden die zo graag in dure gewaden rondlopen en op het marktplein eerbiedig begroet willen worden, en een ereplaats verlangen in de synagogen en bij feestmaaltijden: ze verslinden de huizen van de weduwen en zeggen voor de schijn lange gebeden op. Over hen zal strenger worden geoordeeld dan over anderen!" (Luc. 20:46,47)

Let op het verwijt van Jezus aan het adres van die schriftgeleerden: *"ze verslinden de huizen van de weduwen en zeggen voor de schijn lange gebeden op."*

Het is schijnvroomheid, een grote vrome woordenshow voor Jezus. En ondertussen plukken ze de zwaksten in de samenleving kaal: de weduwen en de wezen. Misschien doen die schriftgeleerden dat wel door te hameren op het geefgedrag van deze weduwen.

"Jullie moeten ook bijdragen aan de schatkamer van de tempel. Jullie moeten ook bijdragen aan de instandhouding van de eredienst. En de priesters moeten ook leven, en de levieten, en wij als schriftgeleerden. God de Heer vraagt het ook van jullie." En ze doen een appel op de vroomheid en het geloof van deze rechtvaardigen in Israël.

Het is schijn, zegt Jezus daarvan. En ze vreten de huizen van de weduwen leeg. Maar deze schriftgeleerden vallen daardoor onder een strenger oordeel dan anderen. Want hun woorden breken op hun daden, op hun gedrag. Het oordeel van de Heer gaat daarover.

4. Goudgeld of stuivers

En dan kijkt Jezus op. Hij heeft precies het zicht op de schatkamer en de offerkist. Hij ziet de mensen langs lopen. Een rij van gulle gevers. Hij ziet hoe de rijken hun giften in de offerkist komen werpen. 'Het mag best gezien worden,' vinden ze kennelijk. 'Wij hebben heel wat over voor de tempel en voor de dienst aan de Heer.' Zal waar wezen...

In de rij van gulle gevers ziet Jezus een arme weduwe langskomen, herkenbaar aan haar rouwkleding en misschien ook aan haar verdrietige gezicht. Zij gooit twee muntjes in de offerkist, op de groeiende goudberg in de schatkamer. Twee bronzen muntjes, de kleinste die er in omloop zijn.

Marcus geeft in zijn verhaal een aanduiding van de waarde ervan: een vierenzestigste deel van het dagloon van een arbeider. Een paar stuivers dus. Meer heeft deze weduwe niet. Meer kan ze dus ook niet geven. 'Dit is alles, Heer! Nu ben ik blut!'

Wat een enorme tegenstelling ziet Jezus hier en beschrijft Lucas in zijn verhaal. Vele rijken en één arme weduwe. Grote gouden, zilveren en koperen munten naast twee bronzen minimuntjes.

Kleingeld op de tempelvloer tussen de grote muntstukken van zilver en goud.
Stuivertjes tussen het goudgeld.

Jezus ziet het en het raakt hem, pijnlijk en schrijnend. Dat kan niet anders. Misschien raakt het hem nog meer dan de handel van de kooplieden en de geldwisselaars, toen hij de tempel binnenkwam.

Ook nu gaat hij met gezag optreden. Neen, geen fysieke actie zoals toen. Maar met gezagvolle woorden tot zijn leerlingen en de mensen om hen heen.

5. Waardeloze tempelschat

Jezus gaat niet naar die arme weduwe toe om haar te bemoedigen of haar te prijzen om haar gelovige geven. Dat lezen we in elk geval niet. Hij beent ook niet boos op de rijke gevers af om hun het geld uit de handen te slaan of hen de kast uit te vegen om hun harteloosheid. Je zou je zo'n reactie kunnen voorstellen. Zeker gelet op Jezus' actie tegen de handelaren, toen hij de tempel binnenkwam.

Nee, de Meester zegt iets tegen de leerlingen en de mensen, die erbij staan. Een woord met gezag, zei ik al. Het is het gezag van hem die de zoon en de Heer van David is. En dus het gezag van de Heer van Gods huis, als Zoon van God.

"Ik verzeker jullie: deze arme weduwe heeft meer gegeven dan alle anderen. Want de anderen hebben iets van hun overvloed geofferd, maar zij heeft van haar armoede alles gegeven wat ze nodig had voor haar levensonderhoud." (vs. 3,4)

Dat is een heel indringende boodschap voor de mensen. De twee muntjes van de weduwe zijn meer waard dan de royale donaties van al de anderen, de rijken, samen. 'Ja,' zegt Jezus, 'ze zijn meer waard dan heel de tempelschat.'

Waarom? Omdat deze weduwe met haar hart gegeven heeft? Ja zeker, dat zal meespelen in Jezus' beoordeling.

Omdat zij alles wat ze had aan God heeft afgestaan, haar hele levensonderhoud en omdat ze zo zichzelf heeft overgegeven aan God en zijn genade? Ook dat speelt mee. God ziet het hart aan. En Jezus zal het peilen. Dat kan hij.

Maar er is ook een andere kant. Je kunt hetzelfde ook van de andere kant benaderen en zeggen: Jezus verklaart met het gezag van de Heer van Gods huis heel de tempelschat waardeloos. Het is niet dát waard voor God! [**vingerknip**] Nog minder waard dan twee bronzen muntjes. Nog geen stuiver geeft Jezus ervoor!

Waarom? Omdat men onder Gods volk het bestaat een arme weduwe haar hele levensonderhoud te laten geven. Terwijl men zelf royaal kan geven van zijn overvloed, van wat ze niet nodig hebben voor hun leven. Ze hebben over. Ze bulken van het geld. Ze kunnen met gemak wat missen. En ze eten geen boterham minder. Waarom? Omdat met het in de tempel bestaat om deze weduwe en haar lotgenoten niet te verzorgen, niet te helpen, maar kaal te plukken tot op het bot.

'Dat kan niet bestaan voor God,' maakt Jezus duidelijk. Daarover komt Gods oordeel: het oordeel van de twee muntjes. Hoe kan er zegen rusten op indrukwekkende giften bestemd voor Gods huis, als men de armen niet ziet staan en niet helpt? Het wordt een vloek, een aanklacht tegen het onrecht dan men de weduwen aandoet.

Heel de tempelschat is waardeloos! Heel de tempel is waardeloos geworden, omdat men het meest fundamentele gebod van naastenliefde negeert en verwaarloost en de meest zwakken in de samenleving – weduwen en wezen – in de kou laat staan.

Wat moet die constatering voor Jezus pijnlijk zijn geweest. Hij die zo begaan is met de zwakken en de kwetsbare mensen onder Gods volk en in de wereld. Hij die zich in veel opzichten met hen identificeerde.

Ook hij behoorde tot de armen: een rabbi zonder bezittingen. Geen eigen huis, geen plek onder de zon. Hij had niets en moest leven van de verzorging door mensen, welgestelde, liefhebbende vrouwen bij voorbeeld.

Deze Jezus wordt over een paar dagen letterlijk kaal geplukt, van kleren beroofd en hij komt naakt aan een kruis te hangen.

Paulus schrijft later aan de gemeente van Filippi over de gezindheid van Christus:

"Hij die de gestalte van God had, hield zijn gelijkheid aan God niet vast, maar deed er afstand van. Hij nam de gestalte aan van een slaaf en werd gelijk aan een mens. En als mens verschenen, heeft hij zich vernederd en werd gehoorzaam tot in de dood - de dood aan het kruis." (Fil. 2:6-8)

De verontwaardiging, die in Jezus' woorden doorklinkt, kunnen we een beetje begrijpen. En dat hij met dit gedoe in de tempel niks meer te maken wil hebben, snappen we ook. Maar hoe schrijnend is het..... Wat een lijden voor Gods dienaar!

6. Jezus exit

Wat doet Jezus dan? Hij gaat weg uit de tempel en neemt er afstand van. Marcus vertelt dat met zoveel woorden in zijn weergave van deze gebeurtenissen. En ook Lucas lijkt dat te zeggen in zijn verhaal.

Het volgende stuk gaat in eerste aanleg nog wel over de tempel, maar speelt zich daar niet meer af.

Jezus' woorden maken ongetwijfeld indruk op de mensen en ook op de leerlingen. Ze voelen de gespannen sfeer en ook de dreiging die van Jezus' woorden uitgaan. Maar ze wijzen Jezus op de schoonheid en indrukwekkendheid van de tempel, op de mooie stenen en de wijgeschenken, waarmee hij versierd is. Is er niet reden om positiever over tempel te spreken en over wat er allemaal tot stand gebracht is dankzij al die royale donaties?

Nee, dus. De Heer heeft het oordeel van de twee muntjes geveld. Hij zegt:

"Wat jullie hier zien - er zullen dagen komen waarop geen steen op de andere zal blijven; alles zal worden afgebroken." (Luc. 21:6)

Dat is een uitwerking en invulling van het oordeel van de twee muntjes. Voor God is de tempel waardeloos geworden. Hij gaat hem verlaten.

Jezus verlaat de tempel. Deze dag voorgoed. Als ik goed gelezen heb in de evangeliën komt hij er na deze dag niet meer terug. Hij treedt er niet meer op. En het huis wordt aan de mensen overgelaten.

Het enige dat er nog gebeurt in relatie met Jezus is, dat het tempelgordijn scheurt op het moment dat Jezus uitroept: 'Het is volbracht.' Bevestiging van Gods oordeel dat de tempeldienst volbracht is, klaar door het offer van het Lam van God.

Jezus vertrekt uit de tempel. Wat Lucas schrijft in de laatste verzen van hoofdstuk 21 als afsluiting van de tempelsectie van zijn boek is een samenvattende typering van Jezus' tijdsbesteding en dagindeling op de eerste drie dagen van zijn laatste week.

"Overdag gaf hij onderricht in de tempel, maar 's avonds vertrok hij om de nacht door te brengen op de Olijfberg. Iedere ochtend kwam het hele volk al vroeg naar de tempel om naar hem te luisteren." (Luc. 21:37,38)

In het verhaal volgt dan de voorbereiding op het pesachmaal en alles daar omheen en daarna. Maar Jezus komt niet meer terug in de tempel. De Heer van Gods huis laat het achter zich. Met pijn in zijn hart.

Dat is het begin van het oordeel van de twee muntjes.

7. Zuivere godsdienst

Wat Jezus zegt over de waardeloosheid van de tempel en haar schatten, ligt in de lijn van wat profeten als Jesaja en Amos hebben gezegd. (Lees bv. Amos 8 maar eens. Of Jesaja 58.)

Zij gaven in opdracht van de HEER een hard oordeel over de meedogenloosheid van de rijken en over de uitbuiting van de armen. Ook de uitbuiting in naam van de dienst van God. 'Het is voor de tempel en de eredienst,' hielden ze de mensen voor, stampen ze erin. 'Geven moeten ook jullie.'

Maar echt, de tempelschat kan God gestolen worden, als de arme naasten niet in beeld zijn bij de mensen, hoe vroom die ook praten, hoe veel ze ook geven voor de tempel.

'Ik hoef die wijgeschenken, offers en donaties niet,' zegt God. 'Ik heb het niet nodig. Alles is immers van mij.'

De tempelschat is waardeloos voor God. En het rovershol wordt op korte termijn uitgerookt en compleet met de grond gelijk gemaakt.

In Psalm 50 klinken soortgelijke woorden als Jezus hier spreekt. "Ik heb al jullie offers niet nodig. Ik heb ze zelfs liever niet." Zegt God. Voor jullie komt het hier op aan:

*"Breng God een dankoffer
en doe wat je de Allerhoogste belooft.*

*Roep mij te hulp in tijden van nood,
ik zal je redden, en je zult mij eren."* (Ps. 50:14,15)

En Jezus' broer Jacobus heeft de boodschap van de twee muntjes goed begrepen. Misschien dacht hij wel aan dit voorval in de tempel. En het is voor ons, wat mij betreft, ook de toepassing van de preek.

"Voor God, de Vader, is alleen dit reine, zuivere godsdienst: weduwen en wezen bijstaan in hun nood, en je in acht nemen voor de wereld en onberispelijk blijven." (Jac. 1:27)

Amen